

صحنه‌های تکان دهنده در تاریخ اسلام

محمد عبدالله عنان

ترجمه: علی دوانی

دفتر نشر فرهنگ اسلامی

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

مقدمه مترجم

«صحنه‌های تکان دهنده در تاریخ اسلام» نامی است که من به کتاب پر ارج نویسنده بزرگ مصری محمد عبدالله عنان بنام «مواقف حاسمه فی تاریخ الاسلام» داده‌ام. چنانکه ملاحظه میکنید، ممکن بود اسم کتاب را به «نقاط حساس در تاریخ اسلام» یا «هنگامه‌هایی قاطع در تاریخ اسلام» ترجمه کنم، ولی نظر به موضوعات مهیج و تکان دهنده کتاب نقل بمعنی نمودیم و به این اسم موسوم کردیم.

مؤلف این کتاب که در میان نویسندگان بزرگ اسلامی یکی از اسانید فن بشمار میرود، با مطالعات وسیع و مشاهدات عینی خود در قلمرو اسلامی و دیار غرب، کتابها و آثار ذقیمتی به وجود آورده است.

بنظر این جانب «محمد عبدالله عنان» پس از شکیب ارسلان در تاریخ اسلام قسمتی که مربوط به غرب و علل و عوامل سیاسی و نظامی و اقتصادی و انحطاط و سقوط مسلمین آن دیار است نظیر ندارد.

«شکیب ارسلان» نویسنده بزرگ اسلامی عرب زبان برای بازدید مناطقی که تاریخ اسلامی و اروپائی میگوید، اسلام به آنجا رسوخ کرده است به جنوب فرانسه

وسویس و اسپانیا و شمال ایتالیا و جزائر دریای مدیترانه «سیسیل» و «کرت» و غیره سفر کرده و همه نقاطی را که توسط مسلمانان فتح شده بود، به تفصیل شرح و بسط داده و نتیجه کلیه مطالعات و مشاهدات خود را در سه جلد کتاب بزرگ در تاریخ اندلس بنام «الحلل المستدسبه فی تاریخ الاندلسیه» و یک جلد کتاب بی نظیر بنام «تاریخ فتوحات اسلامی» به رشته تحریر آورده است. پس از او نامی ترین دانشمندی که به این کار پرداخت و راه او را دنبال کرد مؤلف این کتاب «محمد عبدالله عنان» بود که تمام آن قلمرو اروپائی را نقطه به نقطه گشته و مانند همکار سابق خود آثار ارجداری منتشر ساخته است، که از جمله همین کتاب پر مایه اوست که به ترجمه آن توفیق یافته ایم.

کتاب دیگر وی بنام «تاریخ تمدن اسلامی در اسپانیا و پرتغال» نیز بوسیله نویسنده ترجمه شده و بیاری خداوند متعال عنقریب منتشر میشود.

او در کتابهای «تاریخ اندلس» و «آثار تمدن اسلامی در اسپانیا و پرتغال» و «دولت اسلام در اندلس» داد سخن داده و مطالب پر ارزشی که اغلب خود از نزدیک، آثار بازمانده و خرابه‌های آنرا دیده با عکس و شرح و تفصیل برای ما بجای گذاشته است.

* * *

مترجم این کتاب پس از ترجمه و انتشار کتاب «تاریخ فتوحات اسلامی در اروپا - فرانسه، سویس، ایتالیا و جزائر دریای مدیترانه» تألیف شکیب ارسلان که بقول مؤلف نخستین اثری است که در این خصوص منتشر میشود، و سرشار از مطالب تازه و ارزنده است، درصدد برآمد با ترجمه کتاب «مواقف حاسمه» محمد عبدالله عنان و کتاب دیگر او «تاریخ تمدن اسلامی در اسپانیا و پرتغال» یک دوره کامل از سیر اسلام در اروپای غربی و صحنه‌های مهم و تکان دهنده تاریخ اسلام را که مطالعه آنها برای عموم فارسی زبانان بخصوص نسل جوان لازم و ضروری است در اختیار خوانندگان محترم بگذارد.

مطالعه این کتابها مارا از نو با تمدن درخشان و تعالیم حکیمانه و جهان پسند اسلام آشنا میسازد. بطوریکه می‌توانیم با دیدنی وسیع، علل رسوخ اسلام را در اکتاف

جهان بالاخص ممالک مسیحی نشین و قلمرو پروان کلیسا و انجیل ونحوه برخورد مسلمین با عموم بیگانگان و امتیاز تعالیم اسلامی نسبت به سایر ادیان و آداب و رسوم اقوام و ملل رامورد مطالعه و بررسی قرار دهیم .

البته در این صحنه هاگاهی به نقاطی برمی خوریم که با صریح تعالیم اسلامی مابینت دارد و با عدای از خلفا و امرا و سران مسلمان آشنا میشویم که اعمالی ضد انسانی و دور از رحم و مروت اسلامی داشته اند که همه به حساب حکومت های خود کماه میرود ، و فرسنگها دور از حریم اسلام و مسلمانی است ، ولو آنها آن اعمال را بنام اسلام و مسلمانی مرتکب میشدند .

علت این بود که اسلام برای اکثر این زمامداران وسیله بود نه هدف . وسیله برای رسیدن بمقام و حکومت برمسلمین ، یعنی همان روشی را که خلفای بنی امیه در دمشق داشتند و خلفای عباسی و اموی اندلس تعقیب نمودند . این خلفا و امرا و زمامداران مسلمان نما درعین اینکه نماز می گزاردند و مسجد می ساختند و از قرآن و احکام دینی دم میزدند ، شراب هم می خوردند ، قمار هم می باختند ، و اعمال نامشروع دیگر هم مرتکب میشدند .

همین دوری ازهدف عالی اسلام و فرورفتن در امورپست مادی موجب ضعف و انحطاط و سرانجام سقوط آنان شد . از اروپا عقب نشستند ، و درآسیاتجزیه گشتند . کار بجائی رسید که تمدن عظیم اسلامی و تعالیم حیات بخش قرآنی که همچون مشعلی فروزان میرفت افق ظلمانی سراسر اروپا را روشن سازد ، و درهمه جا پیشرو و پیشاهنگ دیگران باشد ، از جهش و جنبش باز ایستاد ، و یکپارچگی قلمرو آن بصورت دولت ها و امیرنشین های پراکنده و اعضاء متلاشی کالیدی در آمد .

پیشرفت سریع اسلام درعالم قدیم که دو امپراطوری ایران و روم را بهزانو در آورد و دربرابر خود خاضع نمود ، مولود سادگی و روح فداکاری و اتحاد و اتفاق مسلمانان نخستین بود که بهر جا میرفتند ، ایمان و تقوا و رأفت و مهربانی و برادری و برابری را باخود بهارمغان میبردند .

ولی همین مردم ساده و مؤمن و فداکار همینکه دل به تجملات و نشرفات دنیا بستند، و دین را وسیله پیشرفت مقاصد دنیوی قرار دادند، وحدت و برادری و اتحاد و هم آهنگی آنها از هم گسست و به طرز زندگی جاهلیت نخستین بازگشت.

آدم کشی و خون ریزی، برده گرفتن و جمع مال و کسب غنائم نه اهداف آنها در بر راه انداختن جنگها و لشکر کشی ها بود. جهاد در راه دین و توسعه فقه و اسلامی و آشنا ساختن مردم ممالک فتح شده به تعالیم اسلام فراموش شد و بطور خلاصه حکومت اسلامی بصورتی در آمد که در همه جای دنیا معمول و متداول بود، و فقط اسمی از اسلام و رسمی از مسلمانی داشت! چنانکه وضع دولت بزرگ عثمانی ترکیه از آغاز پیدایش ناهنگام سقوط چنین بود، و خلفای اموی اندلس نیز همین روش را تعقیب میکردند. بهمین جهت نیز اسلام که به همراه آنها به اروپای غربی و شرقی رفت با خود آنها و جانشینان اینان بارگشت، و بازوال آنها هم از میان رفت.

ولی اسلامی که به ایران و مصر و عراق و شام آمد چون بوسیله مجاهدین نخستین و نا انگیزه دینی و گسترش تعالیم اسلام و آردای سایر ملت ها، به آن نواحی رفت، باقی ماند و تاکنون هم باقی است.

* * *

در این کتاب بخشی کوچک بنام «الفروسة فی العصور الوسطی» است که چون مربوط به تاریخ اسلام نیست، و مطالب مهمی هم نبود، از ترجمه آن خودداری کردیم.

بخشی دیگر راجع به «مهدویت در اسلام» دارد که مؤلف مانند دیگر متعصبان اهل تسنن به سختی به این مسئله تاخته است و عقیده شیعه را نسبت به مهدی موعود که کتب خود اهل تسنن سرشار از اخبار آن است تخطئه کرده است. چون همه آن مطالب واهی و دور از حقیقت است از ترجمه آن خودداری نمودیم.

دو بخش دیگر راجع به «مار کوپولو» جهانگرد معروف و نیز «این بطوطه»

۱- اشاره به مطلب از وبسایت وی و همفکران او را ما در کتاب «موعودی که جهان در انتظار اوست» داده ایم. (مترجم)

جهانگرد نامی مسلمان شرحی نگاشته که هر دو را در کتاب دیگرمان «جهانگردی و جهان گردان نامی» آورده ایم. زیرا چندان با موضوعات این کتاب تناسب نداشت. برای برخی از فصول کتاب عناوین و تیترهایی قرار دادیم تا خوانندگان در مطالعه فصول طولانی آن احساس خستگی نمایند، و خود عنوان نیز نمایانگر موضوعات مهم هر فصل باشد.

در حدود ۱۳ مقاله این کتاب را در مجله علمی و دینی «درسهائی از مکتب اسلام» تحت همین عنوان نگاشتیم و اینک خوشوقتیم که همه مطلب کتاب چاپ و در اختیار فارسی زبانان قرار می گیرد.

امید است روزی بیاید که شاهد تجدید مجد و عظمت اسلام و پیشروی سریع مسلمانان جهان در همه شئون زندگی و گسترش تعالیم حیات بخش دین ابدی خود باشیم.

تهران: علی دوانی

۲۰ - نیمه ماه ۱۳۵۱ شمسی